

האגדה לחדרך

עלון לשבת קודש

בחסות

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: ט"ו בשבט

יב' שבט תשפ"ג 1461 (שנה כח')

ההפטרה: "ותשר דבורה" (שופטים ה')

פרשת בשלזו וסדר ט"ו בשבט

"ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם..."

ויורהו ה' עץ וימתקו המים" (טו, כג-כה)

הרה"צ "הבית ישראל" היה אומר על פסוק זה שקוראים בפרשה הסמוכה לט"ו בשבט: "ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים" -בימות החורף ישנה איזו מרירות כאשר אין בהם חגים ומועדים, על כן "ויורהו ה' עץ" - הורה הקב"ה לבניו לחגוג את ראש השנה לאילנות ולעצי השדה - ט"ו בשבט, "וימתקו המים" - ובכך יומתקו ימיהם של ישראל.

"...תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלקיכם" (טז, יב)

בגמרא ברכות (מח:): מובא כי משה רבינו תיקן להם לישראל את "ברכת הזן" שהינה הברכה הראשונה בברכת המזון בה אנו מודים להקב"ה הזן ומפרנס את העולם כולו. ורבותינו (רבינו בחיי ואברבנאל) מסבירים על פי פסוק זה שכבר בצאתם ממצרים כשהחל המן לרדת תיקן להם משה רבינו את "ברכת הזן", שכתוב: "בבוקר תשבעו לחם" - זה המן שירד להם, "וידעתם כי אני ה' אלוהיכם" - תברכו את שמו על המזון שאכלתם. (והגדת-הרב יעקב גלינסקי)

סימן הגאולה והגלות בפירות

כשגוש קטיף שבדרום רצועת עזה היה מיושב בידי יהודים הפך המקום ממדבר שממה לגן עדן של חקלאות הירקות ובפרט את סוג הירק ללא חרקים ותולעים שגידלו ושיווקו בכל הארץ והעולם תחת שם המותג "ירק גוש קטיף", גם הערבים שעבדו בחממות אלו הרוויחו את לחמם בכבוד. לפני 18 שנים כאשר פונו היהודים מגוש קטיף הציע מזכ"ל האו"ם סיוע כלכלי לערביי רצועת עזה כדי שיוכלו לרכוש את החממות מהיהודים. ההצלחה לכאורה היתה מובטחת שכן הקרקע אותה קרקע, החממות אותם חממות וגם הערבים שעבדו במקום הכירו את כל הדשנים ושיטות הגידול, והידע החקלאי שרכשו במהלך השנים. אולם לבורא העולם היו תוכניות אחרות... הערבים קיבלו את החממות המצליחות וניסו לגדל בהם ירקות באותה הדרך שהיהודים גידלו עשרות שנים, אך ללא הצלחה. החרקים באו באלפיהם לחממות ומילאו את הירקות, הערבים הרימו ידים והאדמה הפסיקה לתת את פריה לאויביה וכך התקיימה ההבטחה "ושממו עליה אויביכם" (ויקרא כו, לב) ומפרש רש"י שזהו סימן טוב לישראל, שהארץ לא תיתן פריה לגויים ותשמור אמונים לבניה.

"כי האדם עץ השדה"

התורה מלמדת אותנו "כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט) האימרה הזו נפוצה ואף הפכה לשיר פופולרי אך נחשוב לרגע מה המשותף לאדם ולעץ?? העץ -גזעו חסון וענפיו מתפרסים לכל עבר והכל התחזיל מגרעין קטן, לומר לנו ש"השקעה קטנה" בגרעין תניב עץ חסון ופירות משובחים.

חמים חוצבים בסלע לא בגלל כוחם אלא בזכות התמדתם

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב *לא לעיין בזמן תפילה* שקיעה 5:17-5:22 * סוף זמן ק"ש 8:40-8:38

יציאת שבת: 6:23

יציאת שבת: 5:49

כניסת שבת: 4:57

ילד קטן הוא כמו גרעין, אדם בוגר הוא העץ. אם אנו רוצים שילדנו יגדלו לאנשים בוגרים ומלאי ערכים אנו צריכים להשקיע בהם בעודם קטנים הן במעשה והן ברוחניות, להרבות בתפילות עליהם כי ילדנו זקוקים לתפילות שלנו ובמיוחד של האמא. **השורשים אנע"פ שאינם נראים הם קיימים ובלעדיהם העץ לא יחזיק מעמד והרוח תהפוך אותו על פניו.**

אצל האדם האמונה היא השורשים, היא הנותנת לו את היציבות ומעניקה לו חוסן פנימי גם בעיתות משבר, בלעדיה "רוחות" קלות, לחצים חברתיים יזעזעו את חייו והשקפתו. המאמין לא יחשוש מכל אלו כי האמונה בה' היא נר לרגליו, לאורה ילך ועל פיה יתנחל.

אך לא די בכך-לעץ יש גם גזע וענפים, ואכן לא ניתן להסתפק באמונה בלבד, יש להתקדם ולפעול ולעשות מעשים, הגזע והענפים הם המעשים הטובים של האדם, כל מצוה שהוא מקיים מצמיחה אותו ברוחניות וכך עוד ענף ועוד ענף נולד והעץ הולך וגדל....

יש לזכור! ברגע "שהגדילה" נפסקת חלילה, הענפים ייבשו ולא יופיעו חדשים תחתיהם.

ולכן על האדם לזכור תמיד את הזולת, להעניק ולתת את המיטב כי הפירות שהוא מעניק היום יהפכו מחר לאילנות, לא ניתן למעגל זה להיפסק!!

(מתוך תורתו של הרבי מליובאוויטש זיע"א)

מגש פירות לט"ו בשבט

בט"ו בשבט של שנת תש"פ, רציתי מאוד להביא הביתה פירות. שבעה ימים קודם לכן התברכנו בתינוקת נפלאה למזל טוב, ובט"ו בשבט חזרה אשתי מבית החלמה. כל כך מתאים ומשמח להביא לה פירות אבל מרוב הטרדות פרח העניין מזיכרוני. נכנסתי הביתה עם היולדת הטרייה בשעה 2:00 בצהריים ונזכרתי ברצון הטוב, אבל הבית היה ריק ואני לא קניתי כלום.

הרמתי עיניים לשמים ואמרתי: ריבונו של עולם, שלח לי משהו ליולדת! אחרי רגע אמרתי לעצמי: שבוע שלם לא היינו בבית, אולי הגיע משהו חשוב בדואר? ירדתי למטה מביתי שבקומה 3 לקומת הכניסה בבניין שבו אני גר - רח' החיד"א 8. פתחתי את התיבה, לקחתי את המעטפות והניירות שגדשו אותה והזמנתי את המעלית, בינתיים התחלתי לפתוח מעטפות. המעלית נפתחה, נכנסתי וראיתי שהמעלית יורדת שתי קומות למינוס 2. מישוהו הזמין אותה שם. כיון שהדרך התארכה המשכתי לעיין בניירות. המעלית

עלתה שוב ונעצרה, יצאתי מהמעלית ופניתי כדרכי לכיוון הדלת של ביתי שבקומה 3, נקשתי שלוש נקישות, פתחתי את הדלת ונכנסתי. רק בשלב הזה, כאשר מול עיני הופיע במלוא הדרו הרה"ג ר' יודל ניישילס, מו"ץ חשוב מאוד "בעדה החרדית", קלטתי שהמעלית נעצרה בקומת הכניסה, ובמקום לפתוח את דלת ביתי פתחתי את דלת ביתו של המו"ץ, מעשה בעל בית ופלשתי לתחומו בלי הודעה.

"סליחה, סליחה", התנצלתי במבוכה רבה, אבל הגאון ר' יידל שליט"א עם חיוכו הרחב, הכניס אותי לסלון ואמר לי: "מזל טוב, מזל טוב על השמחה, שיהיה לך רוב נחת דקדושה".

השולחן שלו היה עמוס במגשי פירות לכבוד ט"ו בשבט שנשלחו אליו מידידיו וממעריציו. הוא תפס מיד שני מגשים ענקיים ואמר לי: "תראה כמה פירות יש כאן, לא ידעתי מה לעשות עם זה. בהשגחה עליונה ממש הקב"ה הכניס אותך לכאן כדי שדווקא אתה תזכה בהם, קח פירות לכבוד ט"ו בשבט ולכבוד השמחה". התרגשתי מאוד, שוב עשתה המעלית את שליחותה, והפעם לקומה 3.

נכנסתי הביתה בשיר ובהודיה לבורא יתברך והנחתי שני מגשים נהדרים, מעוצבים בחן, נחמדים למראה, מלאים וגדושים בכל טוב. הקב"ה שלח לנו! קראתי בחזוהו. הוא שלח ביד רחבה, כך שהפירות הספיקו לנו למשך חודש שלם.

(הובא בקו השגחה פרטית מפי בעל המעשה ר' דוד סופר מבית שמש)

הלכות ט"ו בשבט

א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות (ש"ע סי' תקעז ס"ג) והוא מהווה כיום "גבול" במעבר משנה לשנה לעניין חישוב שנת מעשר שני או עני בפירות העץ, וכן לחישוב גיל העץ לעניין חישוב שנות ערלה של העץ וכדו'. ט"ו בשבט יחול איל"ה ביום שני ואת 'הסדר' עורכים בליל ט"ו בשבט- יום ראשון בערב.

ב. כל גידולי השדה [פירות, ירקות וכדו'] שגדלו בארץ ישראל חייבים בתרומות ומעשרות שהם: תרומה גדולה לכהן, מעשר ראשון ללוי, תרומת מעשר הלוי נותן לכהן, מעשר שני או מעשר עני.
ג. השנה שנת תשפ"ג היא שנת "מעשר שני" [חל בשנים א,ב,ד,ה לשמיטה], מכל מקום לירקות חישוב השנה [מעשר שני] הוא מראש השנה תשפ"ג ועד סופה. ולפירות חישוב השנה מ-ט"ו בשבט תשפ"ג עד ט"ו בשבט תשפ"ד.

ד. אין אומרים ב-ט"ו בשבט תחנון (ש"ע סי' קל"א ס"ו) וכן במנחה ביום שלפניו [ל"ד בשבט] אין אומרים.
ה. אין לצום בט"ו בשבט אפילו צום "יארצייט" וכן חתן וכלה (ש"ת יח"ד ח"א סי' פ"ג), (חזו"ע עמ' 7).

ו. יש נוהגים לעשות לימוד בליל ט"ו בשבט, ולומדים בו משניות או זוהר העוסקים בעניין הפירות, [הנדפס בספר "פרי עץ הדר" וכן מובאים בהמשך עלון זה] בהבנה ככל האפשר ובפרט יש ללמוד את ההלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט כגון: ענייני ערלה, תרומות ומעשרות (ס"ס 7).

ז. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות ולברך עליהם את הברכות הראויות להם, ומנהג יפה הוא זה (ולקו"י ח"ה עמ' רמח ס"ז). במיוחד מפירות שבעת המינים אשר השתבחה בהם ארץ ישראל (ש"ע יער פ"ב ס"ג).

ח. סדר ט"ו בשבט בבית מדרן עובדיה יוסף (ש"ע יער פ"ב ס"ג) שהם: חיטה, שעורה, זית, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים [יש שיטה לזכור את הסדר לפי מס' הגרעינים שבפרי: זית- גרעין אחד, תמר- גרעין אחד מעין שתיים(חצוי), גפן- כשלוש גרעינים, תאנה- כמות גדולה של גרעינים, רימון- כולו גרעינים].

ה. סדר הקדימה בברכות הראוי: 1. "מזונות" 2. "הגפן" (יין), פרי העץ ופרי האדמה, יקדים איזה שירצה 3. "שהכל". ולגבי הסדר בפירות העץ עצמם: עדיף להקדים קודם פרי שצריך שהחיינו [אפילו שאינו משבעת המינים] אח"כ פרי משבעת המינים [וע"פ סדר קדימות: זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון], ולבסוף שאר הפירות (חזו"ע טו כשצט עמ' רעד-רעו, ולקו"י סי' ריא ס"ג).

ט. כל דיני קדימה שכתבנו אינם אלא דווקא כששניהם לפניו ורוצה לאכול משניהם, אבל אם אין שניהם לפניו אין אומרים לו המתן עד שיביאו את החשוב קודם כדי שיברך עליו תחילה אלא מברך על מה שלפניו (ש"ע יער פ"ד ס"ז כ"ח מ"ח מ"ח ס"ב).

י. מברך פעם אחת "העץ" ופוסט את כל פירות העץ [שבבית]. ומברך פעם אחת "האדמה" ופוסט את כל פירות האדמה [שבבית] וכיו"ב לענין מזונות, ומברך פעם אחת "שהכל" ופוסט את כל המאכלים והמשקים שברכתם שהכל [שבבית] (ולקו"י ח"ה עמ' רנב-רנג, הליכות עולם ח"ב עמ' פו-פז). ומברך "שהחיינו" פעם אחת ופוסט את כל המאכלים שחייבים שהחיינו שלפניו. [ואלו שאינם לפניו אינם נפטרים מברכת שהחיינו שברך, ואם מביא אח"כ מינים אחרים שטעונום "שהחיינו", מברך שוב שהחיינו (ולקו"י סי' רכה ס"ג)] [הליכות עולם ח"ב עמ' כ-כז].

* אם ברך "על הגפן" על היין פטר את כל המשקאות מברכת "שהכל" (ס"ס).

יא. אין לברך "שהחיינו" על ריבת האתרוג [או מרוקח בסוכר וכיו"ב] הואיל ואינו ניכר בין חדש לישן (כ"ח פ. ראה ס"י, קנות השולחן ס"ג/ב, ברכת ה' ח"ד פ"ב ס"ב/ב, עיין אור שרה עמ' 92 פסקי תשובות רכה) ובפרט שכבר ברכו עליו בסוכות ב- 4 המינים (חזו"ע צרכות עמ' קל"א-קל"ב).

יב. אין מברכים "שהחיינו" על פירות שבקופסאות השימורים וכן לא על פירות מיובשים כיון שאין בהם היכר בין ישן לחדש (הבכרה והלכותיה סי' ס' ס"ח-ט, פסקי תשובות הג"ל).

יג. המברך על פרי חדש ברכת "שהחיינו", לכתחילה נכון יותר להקדים ולברך ברכת הפרי ואח"כ ברכת "שהחיינו" ויטעם מהפרי (ולקו"י סי' רכה ס"ד). ואם הקדים ברכת "שהחיינו" לברכת הפרי יצא.

יד. את סדר ט"ו בשבט אפשר לעשות ללא קשר לארוחת ערב, מ"מ לא יעשה את הסדר בתוך חצי שעה קודם ארוחת ערב שאוכל בה לחם (חזו"ע עמ' הל"ט).

הטעם: אם אוכל שיעור כזית מהמאכלים של סדר ט"ו בשבט יכנס לספק אם לברך ברכה אחרונה [להלכה לא יברך] בגלל שנמצא סמוך לסעודה וברכת המזון תפטרנו, לכן כדי לא להיכנס לספקות לא יעשה סמוך לסעודה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכה).

- טו.** אם עושים סדר ט"ו בשבת באמצע הסעודה [שאוכל בה לחם] אזי:
- * המנהג שלא לברך על זית כבוש "בורא פרי העץ" בסעודה [שהרי הוא טפל ללחם] אלא יברך על פרי אחר ויפטרנו (ילקו"י ח"ה עמ' רנ"ג ס"ז) [כגון: על התמר שהוא הבא בסדר].
  - * לכתחילה אין ראוי לאכול עוגה בתוך הסעודה [שמא יצא ידי חובה בברכת המוציא] ואם אוכל בכל זאת לא יברך עליה [מזונות], ואם היא יבשה ונכססת ועם מילוי כגון: וופלה, הרוצה לברך עליה מזונות יש לו על מה לסמוך (ילקו"י ח"ג סי' קעז ס"ה, ק. ילקו"י ט"ח ס"ח) ובפרט לענין חיטה יוצאים ב"המוציא" כשאוכלים לחם.
  - * "על האדמה" - אפשר לברך רק על ירקות שאין דרך לאוכלם עם לחם [ירקות שאי אפשר לברך עליהם: קישואים, עגבנייה, מלפפון, ירק כבוש או מבושל, חמוצים] (ס"ס).
- טז.** הנוהגים לשתות בירה [שעשויה משעורים] כדי לטעום מכל שבעת המינים, אין להקדימה לשאר המינים כיון שרובה מים וברכתה "שהכל" (ילקו"י סי' י"א ס"ג). [אם ברך על היין פטר את הבירה].
- יז.** אם עושים את הסדר בלי קשר לסעודה הרי:
- * האוכל דבר שיש עליו רטיבות מים [שלא בתוך הסעודה] ולא ניגב ויש רטיבות שהוא טופח על מנת להטפח (כפי שמצוי בפירות ט"ו בשבת שטופים אותם ומביאים אותם רטובים לשולחן) צריך ליטול ידיו בלי ברכה לפני אכילתם (שו"ע סי' קנח ס"ד).
- יח.** פירות שמצויים בהם תולעים יש לפתחם ולבודקם לפני שמברך עליהם ובפרט במיובשים, שהאוכל תולעת חייב ב-5 לאוין והרי הוא משקץ נפשו ומטמא ליבו מעבודת השי"ת (ילקו"י עמ' רנ-כ"א). אין לאכול את התאנה, אלא לומר את קטעי הלימוד שלה בגלל שהיא נגועה ברמה גבוהה בתולעים וקשה מאוד להבחין בהם כי הם דומים לנימים שבפרי, ובתאנה מיובשת הבעיה חמורה שבעתיים היות וצבע התולעים הלבנות שהתייבשו בתאנה הופך לחום וקשה מאוד להבחין בהם שהרי גם הפרי חום (תולעת שני כד' ג' לגר"ש רווח עמ' רסט-רע"ב, קילור ספרי דליקת המזון כהלכה לגר"מ וי"א עמ' 102).
- יט.** יש קבלה בידינו לבקש ולהתפלל ב-ט"ו בשבת שהשי"ת יזמין לו בסוכות הבא אתרוג נאה ומהודר, לפי שביום זה ראש השנה לאילנות נעשית ראשית הצמיחה, ואין לך שעה טובה מזו לבקש על פרי עץ הדר (כני יטק"ח).

? חידון ל-ט"ו בשבת ?

1. מי מבין שבטי ישראל התברך בשפע של א. ענבים ב. זיתים?
2. מה מסמלים העצים הבאים: א. רימון ב. תמר ג. גפן ותאנה?
3. איזה כינוי יש ל: א. תאנה מיובשת ב. גוש של תאנים מיובשות?
4. איך נקראים: א. גרעין הענבים ב. קליפת הענבים?
5. בצלו של איזה עץ ישב יונה הנביא?
6. לאיזה עץ מתייחסת פעולות הקטיף: א. מסיק ב. גדיד?
7. לאילו עצים נמשלים בתהילים האישה ובניה?
8. השלם את הפסוק משיר השירים: אל גינת אגוז ירדתי לראות הפרחה ה..... הנצו ה.....
9. איזה עץ ופריו מתחילים באותה אות ["א"]?

8) אָמֵץ אֵלֶיךָ   6) אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   9) אֶתֵּן אֶתֵּן
 אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן
 אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן
 אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן

הוא-היא? השלם

1. הוא- שטח מלא עצים, היא- חלת דבש.
2. הוא-מארבעת המינים, היא אסתר מלכה.
3. הוא- קבוצת ענבים, היא- פרי עץ הדר.
4. הוא- שיער הכבשים, היא- בקצה העץ.

אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן
 אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן

השלם משפט הבא: 1. בחור כ... 2. עליה גדלים ענבים 3. שם אחר לתמר 4. שיה ריחני שמשמש גם לבשמים 5. משפחה אליה שייכים עצי השקד 6. פרוי ירוק או שחור 7. ממנה מכינים לחם ...

אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן
 אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן   אֶתֵּן אֶתֵּן

סדר ט"ו בעיבת

לפני שמתחיל סדר ט"ו בשבט יאמר תפילה זו: (מתוך לשון חכמים לבן איש חי ס' לח)

"יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתברך כל אילני האתרוג הוציא פירותיהם בעיתם ויוציאו אתרוגים טובים, יפים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בהם מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר ציאתנו בתורתך ע"י משה עבדך, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל".

ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתעזרנו ותסייענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקנה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני האילנות, ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה, שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך". יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

חיטה

ייקח עוגה וכיוצ"ב, ויברך "בורא מיני מזונות" (ואם הוא בתוך הסעודה, אזי הלחם שהוא אוכל הוא "חיטה", והרוצה לברך על "וופל" יש לו על מה לסמוך"). ואחר שיאכל קצת יאמר: **"בטנך ערמת זיטים סוגה בשושלים"** (שיר השירים).

לקט מדברי חכמים על החיטה:

"בטנך ערמת חטים" זו תורה [ערכי הכינויים] אלו ישראל [פסיקתא].

* למה נקרא שמה חיטה? מלשון טהרה ונקיות, כמו: "תחטאני באזוב ואתהרר", וזה רמז לכל אוכלי החיטה (=כל העולם), שעליהם נלקות עצמם מן החטא...

* למה נקרא שמה חיטה? מלשון **געגועין**, כמו: "כבן המתחטא אל אביו". וזה רמז לכל אדם שהוא צריך להתגעגע אל ה', כמו שמתגעגעין אל החיטה...

* אמרו חז"ל: **"חיטים שבשכולת זו, אינם דומים לחיטים שבשכולת אחרת"** – רמז לבני האדם, שאין דעתם שווה אחד לשני, ואין פרצופיהן שווין זה לזה. וזאת כדי שיראה כל אדם את יחודו וחשיבותו הפרטית בעולם.

* אמרו חז"ל: **"החיטה, נזרעת ערומה, ויוצאת בכמה לבושין (=קש, מוץ, תבן)"** – רמז והוכחה לתחיית המתים: שייטכן שיוטמן דבר בתוך האדמה, אבל לא ילך לאיבוד, אלא יחזור ויצמח ביתר מעלה. כך האדם לאחר מותו טומנים את גופו באדמה, אבל בתחיית המתים יקום ביתר מעלה.

* אמרו חז"ל: **"החיטה אי אפשר לעולם לחיות בלעדיה"** – כך, אי אפשר לעולם בלי ישראל וכלי התורה, שהם חיות הבריאה.

* אמרו חז"ל: **"חיטה זו, כמה צער וכמה יגיעה (11 מלאכות שהם: חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, מרקד, טוחן, לש, אופה) עד שהיא צומחת"**, כך הצדיקים – הקב"ה מנסה אותם ומקשה עליהם, עד שנותן להם את חפציהם, כי מפני חביבותם מתאוה ה' להם. אבל הרשעים – גדלים מעצמם בלי שמירה ותרבות וכלי ניסיונות, כקוצים.

* אמרו חז"ל: **"הלחם, מועיל לאדם בריא, ולא לחולה שצריך לרפואתו"** – כך, לימוד התורה לבדו, טוב בשביל הצדיקים שלא חטאו מעולם (בריאים בנפשם). אבל מי שיש לו חולי הנפש (עבר עבירות), הוא צריך קודם רפואה ע"י תשובה שעליה אמרו: גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם.

בזורה מובא: אלא קדשא בריך הוא בלחודוי ובגין דא, מאן דמזלזל בנהמא וזריק ליה בארעא, עניותא רדיף אבתריה. וחד ממנא אתפקד על דא, ואיהו רדיף אבתריה, למיהב ליה עניותא ולא יפוק מן עלמא עד דיצטרך לבריין וזהו הקולס במדכ פ' פנחס דף כמל ע"א.

הסבר: הקב"ה ממונה על הלחם וחמשת המינים לבדו, לפיכך מי שמזלזל בלחם הרומז אל המלכות וזורק אותו לארץ, ממונה מיוחד מתמנה על מי שמזלזל בלחם, והוא רודף אחריו להביא לאותו אדם עניות, ולא יצא מן העולם עד שיצטרך לבריות ר"ל.

שעורה

יקח תבשיל העשוי מגריסים, ויאכלנו בלי ברכה, ויאמר: **"התאמר על השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל זמותך"** (רות ג, יז) (אם אין לו תבשיל גריסים, יכול לשתות בירה. אולם: אם עושה סדר זה בתוך הסעודה, לא יברך עליהם. ואם עושה סדר זה לאחר הסעודה, יברך עליהם "שהכל" (כשלא ברך הגפן שאם ברך פטר כל המשקים) וישתה רק אחר שאר המינים [אחר הרימו]).

לקט מדברי חכמינו על השעורה:

"שש השעורים האלה נתן ליי" רמז לתורה [ערכי הכינויים]

- * למה נקרא שמה שעורה? מלשון **שערה(ות)**. כמו: "ושערה לא הפך לבן", ובא לרמוז שהרשעים נדמה להם יצר הרע כמו חוט השערה. שהרי החטאים מתחילים בצורה דקה, כמו חוט השערה. כמאמר חז"ל: "כך אומנותו של יצר הרע: היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה, והולך ועובד".
- * למה נקרא שמה שעורה? מלשון **פחד**. כמו: "לא שערום אבותיכם". רמז למה שכתוב: "ואשרי אדם מפחד תמיד" מיצר הרע והחטאים (הרמוזים לעיל, שמתחילים באופן דק כמו שעורה), ואשרי למי שמפחד תמיד מיצר הרע, כדי שלא יפול ברשתו.
- * אמרו חז"ל: **"השעורה מתבכרת לפני כל תבואת הארץ"** - רמז ליצר הרע והחטאים הנרמזים בה (לעיל), המגיעים אל האדם כבר עם לידתו. וכמו שנאמר: "לפתח - חטאת רובץ". אבל היצר הטוב אינו בא אל האדם כי אם בגיל י"ג שנה.
- * אמרו חז"ל: **"השעורה, אכילתה מקררת את גופו של האדם"** (יותר מחיטה) - רמז לאדם שעליו לקדש את עצמו אפילו במותר לו, ועל ידי כך לקרר את תאוות החטא ויצר הרע.
- * אמרו חז"ל: **"השעורים הם מאכל בהמה"** - רמז לעמי הארץ והחוטאים שמעשיהם מעשי בהמה.
- * ההבדל בין כשר לטרף הוא: **חוט השערה**. (בהמה שנחט חצי הקנה שלה - טרפה, אבל אם נשחט טיפה יותר, זה כבר "רוב", והבהמה כשרה). ללמדך: לפעמים בין מעשה טוב למעשה רע, יש רק "חוט השערה" בלבד...

בזוהר מובא: קרא דשרינן ביה, והיה באקלכם מלחם הארץ וכי לחם הארץ שעורה איהו לאו הכי ואנן שעורה מקרבינו, בגין דשעורה קדמאה לשאר נהמא דעלמא. שעורה איהו ה' שעורה דה"א ידיעא הוא בשיעורא דה"א אנוהי הקדוש כמדבר פ' בלק דף קפח ע"ג.

זית

יקח זית ויברך עליו "בורא פרי העץ" ויאכל קצת ויאמר **"בלולה בשמן כתית"** (כמדבר כוז, ה) (אם בתוך הסעודה, לא יברך על הזית "בורא פרי העץ", אלא על התמר).

לקט מדברי חכמינו על הזית:

"בלולה בשמן כתית" - זוהי תורה שבעל פה שהיא בלולה במקרא, משנה וגמרא [אספקלריא כח].

- * **הזית, עליו איתנים ואינם נושרים כלל: הן בימות החמה והן בגשמים**, רמז לעם ישראל, שאין להם בטלה עולמית: לא בעולם הזה ובעולם הבא.
- * **"הזית, אינו מקבל הרכבה עם עץ אחר"** - כך האשה הצנועה, זוכה שיוצאים ממנה בנים טהורים, בלי כל חשד על ייחוסם מי הם אבותם, וזה שנאמר: "בניך כשתילי זתים סביב לשולחנך", שהם טהורים מכל חשד.
- * **"זיתים, מהם יוצא שמן להאיר"** - רמז לתלמידי חכמים שהם מאירים לישראל.
- * **"הזית, לכל פרי יש שני עלים"** - רמז לתלמיד חכם, שיש לו אושר בשני עולמות: עולם הזה, והבא.
- * **"הזית, מוציא את שמנו ע"י כתישה"** - כך ישראל: אינם חוזרים למוטב אלא ע"י יסורים.
- * **"הזית - אחריתו בסופו"** - (= שאינו טוען פירות עד זמן רב, והנאתו רחוקה, ואין פירותיו בשלים מעט מעט כשאר אילנות, אלא בסופו כולם ביחד). כך ישראל: אחריתם (=טובתם) בסופם, וכמו שאמרו חז"ל: "צדיקים, תחילתם יסורים וסופם שלוה".

בזוהר מובא: היא צנועה ואתחזי לאולדא בגין דכשרן. חמי מה אגרה, בגין כשתילי זיתים. מה זיתים לא נפלי טרפיהו כל יומי שתא וכלהו קשורין תדיר, אוף הכי בגין כשתילי זיתים סביב לשלחנך. (זוהר הקדוש כנאשית פ' וילא דף קטו ע"ג)

הסבר: "היא" - האשה הצנועה שראויה להוליד בנים צדיקים, ראה מה שכרה? מה זיתים כל ימי השנה חורף וקיץ לא נופלים מהם עלים בשום אופן וכל הזמן תראה את העלים לחים וקשורים תמיד לאילן, גם כך בניך הם דשנים ורעננים בבריאות הגוף והנפש ויהיו מחוברים כל הזמן לשולחן שלפני ה', ולא יסורו ממנו.

תמר

ייקח תמר ויאכל מעט, (-אם עושה סדר זה בתוך הסעודה, צריך לברך כאן – "בורא פרי העץ" - ורק אח"כ יוכל לטעום מהפרי ולא לפני כן) ויאמר: "צדיק כתמר יפרוז כארז בלבנון ישגה" (שיר השירים)

לקט מדברי חכמינו על התמר:

"צדיק כתמר יפרח" (משלי כז, יח) זה הקב"ה (ויק"ר ל, ט) "זאת קומתך דמתה לתמר אמרתי אעלה בתמר" אלו ישראל [סנהדרין צג, א].

* למה נקרא שמו תמר? לשון גבהות וזקיפה. כמו: "כתימרות עשן". וזה, על שם שצומח ישר, בלי שום עקמומית. ובא לרמוז שצריך לעמוד עמידה תקיפה ואיתנה על קיום התורה והמצוות עד כדי מסירות נפש, ושלא לסטות ולנטות מנתיב חיי התורה.

* למה נקרא שמו תמר? לשון חילוף. כמו: ותמורתו יהי קודש"י- שמתחלף בגידולו: העץ מר, והפרי נעשה מתוק. וזה רמז למעלת התורה הקדושה, שבכוח הלימוד והעסק בה, מכפרת היא על עוונותיו של האדם, והופכת למתוקים, שהעוונות נעשים זכויות.

* "התמר, אין לו אלא לב אחד" (=גזעו אינו מתפצל לענפים, אלא עולה ישר עד למעלה). אף ישראל: אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

* "התמר, יש בו אוכל, ויש בו עוקצין"- וכן אמרו רז"ל: ישראל, יש בהם צדיקים, ויש בהם רשעים

*"התמר, אם נעקר, אין לו חילופים"-כך הצדיקים: בשעה שנפטרים מן העולם – אין להם חילופים

*"התמר, צילו מגיע למרחוק" (מחמת גובהו)- רמז לצדיקים שמגינים על כל העולם.]

בזוהר מובא: רבי יצחק פתח ואמר: "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", ... מפני מה אקיש צדיק לתמר, מה תמר כיון דגזרין ליה לא סליק עד זמן סניא, אוף הכי צדיק כיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותיו עד זמן סניא כארז בלבנון ישגא אוף הכי נמי. (זוהר הקדוש בראשית פ' כד-כד דף פב ע"א)

הסבר: רבי יצחק פתח ואמר: מה הטעם שהכתוב מקיש "צדיק" ל"תמר" יותר משאר האילנות? אלא, מה עץ התמר כיון שקצצו אותו אינו עולה וגדל וחוזר לגבהו עד זמן רב, כן הצדיק כיון שהסתלק מן העולם בעוונותינו אין צדיק אחר עולה במקומו עד זמן רב. וכן מדמה את הצדיק ל"ארז" לומר לנו כמו שה"ארז" כיון שקוצצים אותו אינו עולה אלא לאחר זמן רב כן הצדיק כיון שנסתלק מן העולם אין צדיק אחר עולה תחתיו עד זמן רב.

גפן (ענבים)

ייקח ענבים או יין [אם לוקח יין צריך לברך עליו "בורא פרי הגפן" קודם ש-] ויאמר: "גפן ממצרים תסיע"

תגורש גוים ותטענה" (תהילים פ, ט) , ויאכלם בלא ברכה.

לקט מדברי חכמינו על הגפן:

"גפן ממצרים תסיע" - זו השכינה [זוהר בראשית דף רלח, ע"א]. - זו תורה. אלו ישראל, זה העולם [חולין צב, א].

* למה נקרא שמו גפן? לשון גו פנא (בעברית: נכנס – מוציא). שעל ידי שתיה מרובה ממשקה הגפן, מוציא האדם את כל מה שבתוכו, וזה רמז למאמר חז"ל: "נכנס יין – יצא סוד".

* "הגפן, כשבאים לנטעה, מפנים מתחתיה אבנים וקוצים, ואח"כ נוטעים אותה", כך עשה הקב"ה לישראל: כשביקש להכניסם לארץ ישראל, פינה מתוכה קודם את טומאת האומות, ואחר כך הכניסם. וכמו שכתוב: "תגרש גוים (ואח"כ) ותטעה".

וגם בעבודת ה' כך הוא הסדר: קודם צריך לסלק את המכשולים, ורק אח"כ להתקדם. וכמו שכתוב: "סור מרע (ואח"כ) ועשה טוב".

* "הגפן, אין נוטעים אותה בערבוביה, אלא שורות שורות"- כך, דברי תורה, צריכים להיות מסודרים כל אחד במקומו הראוי לו, ואין לערבב נושאים ולבלבל תחומים.

* "הגפן, אינה יכולה להנטע עם אילן אחר" (אלא עם מינה בלבד)- כך אשה כשרה, אינה מסוגלת לקיים נטיעות (בנים) מאיש אחר.

* "הגפן, נמוכה מכל האילנות אבל שולט בהם שהוא נשען על כולם" - רמז ללומדי התורה, שהם נראים שפלים בעולם הזה, אבל לעתיד לבוא, הם עתידים לשלוט בכל העולם.

* "הענבים, החרצנים נמצאים בתוכה"- רמז לערב רב והאספסוף הנמצא בתוך ישראל.

* "הענבים, כאשר הם באשכול אחד, אין הרוח יכולה להם" - כך ישראל, כשהם באחדות, אין שום רוח רעה שבאומות העולם יכולה להם.

בזוהר מובא: פתח רבי יוסי ואמר: "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניתך כשתילי זיתים סביב לשלחןך" (תהילים קכז ג) "אשתך כגפן פריה"- כל זמנא דאתתא בירכתי ביתא ולא נפקא לבר היא צנועה

וְאֶתֶחְזִי לְאוֹלָדָא בְּנִין דְּכֶשֶׁרֶן (זוהר הקדוש בלשון פ' וילא דף קטו ע"ב).
הסבר: כל זמן שהאשה מתנהגת ומתלבשת בצניעות ראויה להוליד בנים כשרים.

תאנה

ייקח תאנה ויאמר: "נוצר תאנה יאכל פריה ושובר ארזו יכובד" (ביש"ל)
כז, יז) וראוי להימנע מלאכול תאנה בגלל הקושי העצום בבדיקתה מתולעים.

לקט מדברי חכמינו על התאנה:

"נוצר תאנה יאכל פריה" [משל' כז, יח] – נמשלו דברי תורה לתאנה [עירובין נד, א']

* למה נקרא שמה תאנה? לשון תואנה. כמו: "תאניה ואניה" שהיא הביאה תואנה (מיתה) לעולם, כי ממנה אכל אדם הראשון בחטא עץ הדעת.

וזה רמז לדברי חז"ל: "אין הערוד ממית, אלא החטא ממית" (מעשה באחד שנשכו ערוד ומת, אמרו חז"ל: לא הערוד ממית, אלא החטא ממית). וכן אמרו חז"ל: "אין מיתה – בלא חטא).

* "עץ התאנה, כל זמן שממשמשים בו, מוצאים בו תאנים בשלות. לפי, שאינן בשלות בבת אחת, אלא היום מעט ומחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן". וזה רמז לדברי תורה: שכל זמן שאדם

עמל בהן, הוא מוצא בהם טעם. * "תאנה שהיא כבר בשלה, אם שוהה רגע יותר, מתליעה" – זה רמז למאמר: "מצוה שבאה לידך – אל תחמיצנה".

* "התאנה, כולה יפה לאכילה" – כך התורה כולה יפה, כי לא נופל ממנה דבר כי כולה אמת.

* "התאנה, מתוקה בפי כל אדם" – רמז לאיש התורה, שהוא מתוק בפי כל (נוח לבריות).

* "התאנה, יש בה הרבה גרעינים" – כך האדם התורני, צריך שיהיו בו הרבה מעשים טובים.

בזוהר מובא: אלא תאנא כיון שנקנס יעקב, נקנס עמו גן עדן. ותאנא, אותן הבגדים היו של אדם הראשון דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן ואי תימא דכתיב ויתפרו עלה תאנה דאינון הו, אי הכי אמאי כתיב ויעש ה' אלקים. וכתיב כתנות עור, הא לא הו אלא עלה תאנה אלא כתרגומו, לבושים דיקר והו סלקין ריחין מבוסקא דעדן. (זוהר הקדוש שמות פ' ב"א דף ל"ט ע"א)

רימון

ייקח כמה גרגירי רימון ויאמר "כפלו הרימון רקתך מבעד לצמתך" (שיר

השירים) ויאכלם.

לקט מדברי חכמינו על הרימון:

"כפלו הרימון רקתך" אלו ישראל [שמו"ר לו, א].

* למה נקרא שמו רימון? מלשון רם [=גבוה], כמו: "רם על כל גויים ה'" וזה רמז למעלה הנרמזת בו, שאפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון ומעשיהם

גבוהים ורמים ממעשה האומות.

* "הרימון, כולו גרעינים" – רמז למאמר חז"ל על הפסוק: "כפלו הרימון רקתך",

"רקתך" – שאפילו ריקנים שבעם ישראל, מלאים מצוות כרימון. ויש שכתבו (מלבי"ם שיר השירים ח' ב', ועד) שיש רימונים שנמצאים בתוכם תרי"ג גרעינים, וזה רמז לתרי"ג המצוות הרמוזות בהם.

* למה נקרא שמו רימון? מלשון השלכה – כמו: "רמה בים" – רמז לדברי רבי מאיר: "רימון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק". ובא ללמדנו שאי אפשר להשיג בעולם גם את הגשמיות וגם את הרוחניות

ביחד, אלא צריכים לברור את הרע ואת תאוות החטא ולהשליכם. ואח"כ, כל הנותר יהא ראוי לאכילה כמו תוכו של הרימון.

* "הרימון, פרו מנתוק" – רמז לאגדות התורה, שיש בהם טעם ותענוג. כמו שדרשו על הפסוק: "מעסיס רימוני" – אלו ההגדות שטעמן כרימון.

* "הרימון, יש בו שני סוגים, אחד: שמתוק מעיקרו. ואחר – חמוץ ונעשה מתוק" – כך ישראל: יש בהם שהיו צדיקים מתחילתם ולא חטאו, ויש בהם בעלי תשובה שמתחילה היו חמוצים ועכשיו

נהפכו מתוקים. (כל הקטעים מתוך ספר אלפי מנשה לגר"י מחפוז)

בזוהר מובא: תא חזי, דודקא כד יתי לגבה יימא לגבי תרין משיחין "נשיכימה לכרמים" – דאינון ישראל, די בהון איתמר: "כי כרם ה' צבאות בית ישראל", "נראה הפרחה הגפן" – דאיהי שכינתא בהון "הנצו הרימונים" אלן אינון דמליין מצות פרמון (זוהר הקדוש בתיקוני זוהר דף קמ"ד).

ובסיום יברך על "פרי אדמה" ו"שהכל" [אם ברך על יין ל"שהכל" יקח מאכל ולא שתיה]. ומי שיש לו פירות שונים נוספים יאכלם כעת (מבלי לברך) ובסיום הסדר לא ישכח לברך ברכה אחרונה כל דבר כברכתו.